

Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal

Jurnalning bosh sahifasi: <https://universaljurnal.uz>

Universal International Scientific Journal

e-ISSN: [3060-4540 \(online\)](https://doi.org/10.3060/4540)

Year: 2024 Issue: 1 Volume: 7

Published: 20.10.2024 <https://universaljurnal.uz>

International indexes

GOOGLE SCHOLAR

CROSSREF (OAK BAZA)

ZENODO

OPEN AIRE

EUROPUB

RESEARCHGATE (OAK BAZA)

SJIF

Abduqahharov Lochinbek Tursunali o'g'li
Namangan tumani 10-sonli umumta'lim maktabi
ijtimoiy fan o'qituvchisi
Uzbekistan

IJTIMOYIY FAOL VA BAG'RIKENG SHAXSNING KAMOL TOPISHIDA OILANING AHAMIYATI

Abstract: This article presents a socio-philosophical analysis of the fact that morality has been the main principle in the lifestyle of the peoples of the Central Asian region, and that family education is an important institution in it, and that raising a socially active and tolerant person is an important necessity of the time.

Key words: Thought, lifestyle, civil society, Central Asia, family, neighborhood, globalization, value, culture, social activism.

Annotatsiya: Ushbu maqolada Markaziy Osiyo mintaqasi xalqlari turmush tarzida axloq bosh tamoyil bo'lib kelganligi va unda oiladagi tarbiya o'ziga muxim institut ekanligi, ijtimoiy faol va bag'rikeng shaxsni tarbiyalash davrning muxim zaruriyati ekanligini ijtimoiy-falsafiy tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: Tafakkur, turmush tarzi, fuqarolik jamiyati, Markaziy Osiyo, oila, mahalla, globallashuv, qadriyat, madaniyat, ijtimoiy faollik.

Аннотация: В данной статье проводится социально-философский анализ того, что нравственность стала главным принципом в образе жизни народов среднеазиатского региона, а воспитание в семье является

важным институтом, а также что воспитание социально активного и толерантного человека является важной необходимостью времени.

Ключевые слова: Мысль, образ жизни, гражданское общество, Центральная Азия, семья, соседство, глобализация, ценности, культура, социальная активность.

Language: Uzbek

Citation: Abdukahharov , L. THE IMPORTANCE OF THE FAMILY IN THE DEVELOPMENT OF A SOCIALLY ACTIVE AND TOLERANT PERSON. Universal International Scientific Journal, 1(7), 39–41.

Retrieved from <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/1157>

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14011579>

Markaziy Osiyo mintaqasida asrlar mobaynida aholi turmush tarzi va tafakkurida ma'naviyat, din-axloq, ta'lim-tarbiya va madaniyat uyg'un holda amal qilishi asosiy mezonga aylangan. Axloq har qanday sharoitda insoniylikning bosh tamoyili sifatida tan olingan. Qolgan barcha harakatlar va mezonlar, jumladan, iqtisodiy hamkorlik, o'zaro yordam, bozor munosabatlari, savdosotiq, mol ayirboshlash ham qadimdan yuksak odob va axloqqa tayangan ma'naviy-mafkuraviy munosabatlarning bir qismi hisoblangan. Ayni vaqtda xalqimiz mentalitetidagi ushbu noyob xususiyatni vorisilik ana'nalari sifatida asrash muhimki, globallashuv davridagi "ommaviy madaniyat" kabi zararli ta'sirlardan saqlanishda katta ahamiyatga ega bo'ladi. Bir tomondan, ayrim xalqlar madaniyati boshqalarning rivojiga, ularning jahon tamadduniga yaqinlashuviga yordam bermoqda. Ikkinchi tarafdin, ba'zan rivojlangan xalqlar madaniyati taraqqiyotdan ortda qolgan millatlar madaniyatini yutib yubormoqda. Ularga kuchli ta'sir o'tkazib, o'ziga xosligini, milliy xususiyatlarini, qadriyatga aylangan urf-odat va an'alarini poymol etayotir. Ta'kidlash kerakki, jahon tamadduni yutuqlariga ko'r-ko'rona ergashish milliy o'ziga xoslikni zavolga mahkum etadi.

Axloq va odob borasidagi milliy qadriyatlarning o'zaro birlashib, yaqinlashib borishi taraqqiyot qonunidir. Lekin har bir millatning o'zigagina xos bo'lgan ijtimoiy, ma'naviy, milliy axloqiy qadriyatlari butunlay birlashib, uyg'unlashib ketmaydi. O'z milliy qadriyatlarini chuqur bilgan odamgina boshqa xalqlarning madaniy merosini o'rganishga ehtiyoj sezadi va qadriga yetadi. O'z davri ijtimoiy muhiti talablariga javob tariqasida qaror topgan ana'na va marosimlarning barchasi ham millatning kelgusi taraqqiyoti uchun poydevor bo'la oladigan qadriyatlarga aylanavermaydi. Bir vaqtlar qadim ajdodlarimizning ma'naviyatida mezon bo'lib xizmat qilgan "Ezgu niyat", "Ezgu so'z" va "Ezgu amal" birligi tamoyili nafaqat o'sha davr ma'naviyati uchun, ayni paytda hozirgi davr ma'naviyatining takomillashuviga ham tamal toshi vazifasini o'tashi mumkinligini hisobga olib bu kabi qadriyatlarimizni asrashimiz va rivojlantirishimiz zarurdir. Ma'naviy-iqtisodiy omillarning ta'sirini kuchaytirish hisobiga yoshlarda ijtimoiy faollikni oshirish, ularda g'oyaviy immunitet rivojini ta'minlashda yetakchi o'rin egallab, ma'naviy-axloqiy qiyofasining faollik darajasini yuksaltiradi. Buning uchun oilaviy qadriyatlar targ'ibini keng yo'lga qo'yish, mahallaning tarbiyaviy imkoniyatlaridan

yanada samaraliroq foydalanish ko'zda tutiladi. "Ijtimoiy faollikni shakllantirishning an'anaviy institutlariga insonga ketma-ket ta'sir ko'rsatuvchi oila, yaqin atrofdagilar, maktab, o'rta maxsus va oliy o'quv muassasalari, ijtimoiy tashkilotlar, ishlab chiqarish kiradi". Demak, ijtimoiy faollik darajasini shakllantirish omili sifatida oila asosiy o'rinni egallar ekan, oilaning tarbiyaviy ta'sir etuvchilik omilini e'tirof etgan holda e'tibor qaratishni taqozo etadi. Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov ta'biri bilan aytganda: "...hammamizga ayon bo'lishi tabiiyki, oila sog'lom ekan – jamiyat mustahkam, jamiyat mustahkam ekan – mamlakat barqarordir". Insonning, xususan yoshlarning ma'naviy axloqiy qiyofasi oilada shakllanib, rivojlanib boradi. Shaxsning ma'naviy kamol topishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish ota-onalar va pedagoglarning u yoki bu yosh bosqichida axloqiy normalar o'zlashtirib olinishi qonuniyatlarini qanchalik tushunishiga bog'liq bo'ladi". Va bu axloqiy normalar o'zaro do'stlik va bag'rikenglik xislatlarining rivojida muhim o'rin tutadi. Chin ma'nodagi ijtimoiy birdamlik, avvalambor, korporativ yondashuv, xar bir fuqaroning kamol topishiga ko'maklashuv orqali ifodalanadi. Shu sababli ijtimoiy davlatga xos bo'lgan ochiq oshkoralik va universallik kabi tamoyillar bilan bir qatorda tolerantlik xam muxim ahamiyat kasb etadi". Ushbu tajriba bugungi kunda Markaziy

Osiyoning boshqa davlatlarida ham shakli, mahalliy o'z-o'zini boshqarish organi sifatida talqin etilib, mazmunan mahalla institutining funksiyalarini bajarayotganligi, ushbu tajribaning ommalashayotganligini hamda ushbu omil mintaqamiz xalqlari uchun tarixiy-an'anaviy holat ekanligini tasdiqlaydi.

Ko'p millatli Markaziy Osiyo mintaqasida millatlararo munosabatlarni takomillashuvida mintaqa xalqlariga xos bo'lgan bag'rikenglik ham muayyan qiymatga egaki, bag'rikenglik mintaqada istiqomat qiluvchi millat va elatlarni birlashtiruvchilik xususiyati bilan e'tiborlidir. "Tolerantlik (bag'rikenglik) ... bir-biriga o'xshamagan odamlarning birga ahillikda yashashga intilishidir". Modomiki, shunday ekan mintaqa xalqlari tafakkuriga bag'rikenglik xislatlarini singdira borish o'zaro hamkorlik, do'stlik va yaxshi qo'shnichilikning garovi sifatida muhim. Markaziy Osiyo hududi o'nlab asrlardan beri Buyuk ipak yo'li chorrahasida joylashganligi bois, turfa din, turli millat va elatlar vakillari mintaqamiz hududida qaror topib, o'rtnashganlar. Ushbu holat ham mintaqaning tub xalqlariga xos bo'lgan bag'rikenglik tamoyilining ijtimoiy-tarixiy asoslarining teranligini bildirib, Markaziy Osiyoning polietnik mohiyati bevosita ushbu omil bilan bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qodirova Z.R., Sharipov A.J., Alimasov V.A., Karimova E.G., Madaeva Sh.O. Yoshlar ijtimoiy faolligi va tolerantligini yuksaltirishning ijtimoiy-falsafiy masalalari. –T.: Falsafa va huquq instituti nashriyoti, 2006.
2. Islom Karimov. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: - Ma'naviyat, 2008.
3. Ota-Mirzaev O.B., G'anieva M.X., Latipova N. va b.sh. Oila ma'naviyati. – Toshkent, 2007.
4. Chelovek: obraz i sushnost'. Tolerantnost' i arxitektonika emotsiy.- M.:Ross.ak.nauk., 1998